

בראיון מיוחד, שהעניקה לעורך העולם הזה

אבנר נתל-אני

אחי גרה איתנו, וגם שמה ג'יהאן. אמרתי לבתי: "בסך-הכל אנחנו ארבע ג'יהאן ב"בית. אמרתי שאנחנו רוצים בשלום, ולמה לא נקרא לנכדה החדשה שלום?" ואז היא אמרה לי: "לגבי, גם ג'יהאן פירשו שלום."

אבנר: מה פירוש השם ג'יהאן?
ג'יהאן: זהו שם פרסי.
אבנר: את אנגליה-למחצה, לא כן?
ג'יהאן: אמי היתה אנגליה.
אבנר: רואים מיד.
ג'יהאן: (צוחקת).
אבנר: הייתי רוצה — ואני משוכנע שזה עוד יקרה — הייתי רוצה שתעבדי גם במסדות ישראלים כמו זה שכאן, הר מטפל בשיקום חיילים פצועים.
ג'יהאן: מאחר יותר, מאחר יותר. לדעתי, זהו דבר שהדעת אינה סובלת. חיילים נכים מגרמניה באו לבקר אצלנו, וחיינו ביקור שם. אנו מתכוונים לנהוג כך לגבי כל הארצות.
אבנר: אגב, היתה לי מזכירה שמתוסו של בעלה הופל מעל מצריים ורגלו נקטעה כאן. הוא ביקש מאיתנו למצוא את הרופא הצבאי שהציל את חייו, ולהודות לו באופן אישי.

אז נעשה שלום רק עם מצריים, כירא נכשלנו. האם לא אמרת שעלינו לעשות שלום דו-צדדי? אנו איננו רוצים בכך. איננו רוצים שאיש יאמר דבר נגד שני הצדדים שלנו. לכן, הבה נהיה רחבי אופקים ולא נתבונן בדברים חולפים — כפי שנהגים מנהיגים אחדים, לצערנו.
אבנר: האם את אופטימית?
ג'יהאן: תמיד.
אבנר: אם כך — מתי, לדעתך, תבואי לישראל?
ג'יהאן: אני רוצה לבוא. זאת אוכל לומר לך.
אבנר: אם כך, מדוע לא הצטרפת אל בעלך בביקורו?
ג'יהאן: בתי ציפתה לילד. והאמן לי, אם לומר את האמת, רציתי שהוא ייסע לבדו כדי שיוכל לומר שזה היה המסע שלו. אני סבורה שאילו נסעתי איתו לא היה זוכה בהצלחה שכזאת — לגבי, ולגבי המצרים או הישראלים — כיוון שהביקור היה מאבד משהו מייחודו. אילו אמרתי לו: "אני רוצה לבוא אתך", הוא לא היה מתנגד. אבל זה היה הרבה יותר מסתם ביקור רגיל. גם אני אבוא, כמוכן, מאחר יותר, אולי תל-אביב, אבל לא לפני הקיץ הבא. תחילה עלי לסיים כאן כמה דברים.

סבורה שהדור החדש ודאי רואה זאת כך.
אבנר: התשוקה לשלום בישראל חזי קה בדיוק כמו במצריים. הצרה היא שב"ישראל קיים פחד.
ג'יהאן: בשאלת הביטחון?
אבנר: כן. זהו מרכיב חשוב מאד בישראל. הוא מושרש בשואה שאירעה לעם היהודי במאה הזאת. אבל אני סבור שבעלך השיג דבר-מה יוצא-דופן, בכך שמוטט את הפחד הזה בכל הנוגע למצ"ריים. אך לדאבונו, ידידינו מאש"ף — ואני סבור שאש"ף חייב להיות חלק מ"הסכם-השלום...
ג'יהאן: כן, כן...
אבנר: אני מן הישראלים המעטים המאמינים בכך, אך בישראל קיים פחד גדול מפני אש"ף, ותגובתו של זה על ביקורו של בעלך בארצנו — שלא היתה נבונה ביותר — רק מחזקת את ההתנגדות בישראל. אני אינני מאושר מכך.
ג'יהאן: איש מאיתנו אינו מאושר מכך.
אבנר: כיוון שכל העמים חייבים לקחת חלק בהסכם-השלום.
ג'יהאן: אני סבורה שהם יילכו ב"עיקבותינו. אנו יודעים שכשערכנו את הסכם-הפרדה הראשון הם התנגדו והעלי-

ב לגולדה מאיר...

ליה, והיתה התנגדות גדולה לכך. אמרו שזה לא הזמן המתאים, אבל הוא אמר: "אני עושה זאת למען השלום." הוא יודע מה הוא עושה, והוא עמל למען השלום.
אבנר: העמל למען השלום אינו זהה ל"עשיית צעד צעד כה יוצא-דופן. הייתי רוצה לשאול אותך, ואותו: כיצד עלה במוחו הרעיון?
ג'יהאן: הבה נראה מה קרה אחרי המיל-חמה. מה אנחנו רוצים? אנחנו רוצים את ארץ-מתנה. האם זהו בקשה מופרות? בסדר, מדינת ישראל היא עובדה. כבר הודינו בכך. ומה עכ"שיו? איננו רוצים יותר לאבד רבים מבנינו. איננו רוצים לאבד עוד מתקציבנו המוקדש למאמץ המילחמתי. ובכן, הבה נחשוב: מהי הדרך הקצרה ביותר אל השלום? וזה מה שהוא עשה. בוא ואספר לך, באותו הערב לא הייתי בבית. יצאתי לסעוד עם ידידים. בשובי, מצאתי את בתי הצעירה, הקרויה אף היא ג'יהאן, והיא אמרה לי: "אמא, את יודעת שאבא נוסע ליש"ראל? גם בעלי ישב שם. ואני שאלתי: "האם זה נכון?" הוא אמר לי: "כן." איני מסוגלת לתאר מה עבר בלבי ובמוחי באותו רגע. נהגתי כאשה ששכחה את גילה. הייתי מאושרת כילדה. אמרתי לו: "הרי זה הדבר הנפלא ביותר שאמרת בחייך! אתה באמת מתכוון לכך, אנוואר?" הוא אמר: "כמובן. הרי את מכירה אותי, ג'יהאן. אני מתכוון לכל מה שאני אומר." ואני שאלתי: "אבל האם הם ישלחו לך הור"מנה?" הוא השיב: "אני יודע שאקבל הור"מנה. אמרתי: "תהיה לך התנגדות גדולה, גם אצלנו." והוא השיב: "אני יודע."
ואז אמרתי לו, כמו שאמרתי לפני מילחמת אוקטובר: "אני אדם שרוצה בשלום, ולא רק בצוה בכך. יותר מזה. אבל אני גם מאמינה שעלינו לבנות את ארצנו. לפני שיצאנו למיל"חמת אוקטובר, למרות התוצאה האפשרית — אם ננצח בה או נובס — עדיין ייוותר לנו הר"אמון בעצמנו. איננו מסוג האנשים המשאירים את ארצם כבושה. אנו נכבד את עצמנו והעם יכבד אותנו — ותהיה התוצאה אשר תהיה. כך הרגשתי אז."
אבל, עכשיו אני מרגישה שאנו רוצים ב"שלום, ואתה יכול לחוש בכך בביקורך בארצנו.
אבנר: אני חש בכך בכל רגע.
ג'יהאן: אבל אני רוצה לשאול אותך: מה בדבר העם בישראל? האם הם חשים כמונו? אני

ג'יהאן סאדאת ואבנר בשעת הראיון שהעניקה ל"העולם הזה"

אני עומדת לסיים את לימודי באוניברסיטה.
אבנר: במה?
ג'יהאן: בספרות ערבית.
אבנר: תקבלי תעודת אמ.איי?
ג'יהאן: כן. ובתי הבכירה עומדת ללדת את ילדה הראשון, אחרי ארבע שנות נישואין. אין זו תקופה ארוכה, אך היא ציפתה לכן בכלי-ידיים. וכמובן, ברצוני לראות מה יקרה בוועידה, מה נשיג בה. אחרי-כך אבוא.
אבנר: קשה מאד לראות בך סבתא, את יודעת? את נראית צעירה מאד.
ג'יהאן: (בצחוק) מדוע בתי הצעירה בת 20. היא חגגה את יום-הולדתה בבית-החולים, ב-22 בנובמבר. היא אמרה לי: "אמא, אם תיוולד לי בת, אקרא לה ג'יהאן". יש לנו ג'יהאן רבות במישפחתנו. אני ג'יהאן, בתי שמה ג'יהאן וגם לנכדתי קוראים ג'יהאן. זה קצת יותר מדי. בתי

בו, אבל מאחר יותר, בהסכמים שנעשו לאחריה, הם הלכו איתנו. גם הם חשים כמוכם, בנושא הביטחון. ומה בדבר מולד"תם? גם הם בני-אדם. כידוע לך.
אך הבה, לא נביט לאחור. הבה נסתכל קדימה, ניכחנה, ונפתח דף חדש, ונעשה דבר-מה למען עצמנו. כי אם נביט לאחור, שוב נתחיל לבעוס על מה שהיה. לכל אחד מן הצדדים נקודת-מבט משלו. הבה נצפה אל השלום — כולנו כאחד.
אבנר: מתי תבואי לבקר בישראל?
ג'יהאן: תחילה עליכם לתת משהו ל"ערבים. עליכם לפנות את השטחים הערביים והכבושים, כך שגם לעמנו יהיה משהו. יש הממתנים לשמוע מה בפי ישראל לומר בוועידה זו. הם מצפים לראות אם ישראל רוצה את הדברים בעיניו של הנשיא (אל סאדאת) או לא. זה חשוב להם מאד. למשל, אם לא תגיעו דבר, או אם תגיעו: טוב,